

biennále:9

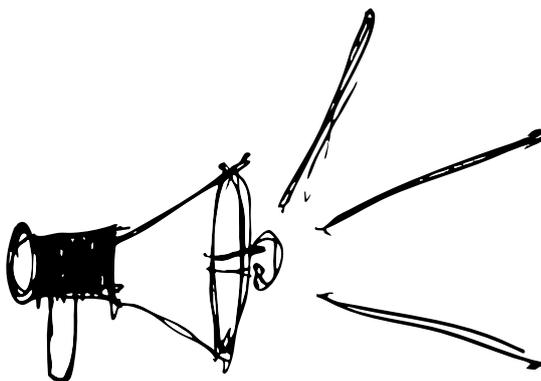
ΜΠΙΕΝΑΛΕ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
THESSALONIKI BIENNALE OF CONTEMPORARY ART

Όλα πρέπει
να αλλάξουν
ΡΗΣ9

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ - ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

MOMus

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΜΟΥΣΕΙΩΝ ΕΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΚΕΙΜΕΝΑ & ΕΙΚΟΝΕΣ

ΒΙΝΤΕΟ

Πατώντας τους υπερσυνδέσμους, κατεβάζετε/βλέπετε το υλικό.

τίτλος

όλα πρέπει να αλλάξουν.
Ριζοσπαστική Νοημοσύνη. Σαλονίκη 9

επιμέλεια

Νάντια Αργυροπούλου

διεύθυνση

Θούλη Μισιρλόγλου

διοργάνωση

ΜΟΜus-Μητροπολιτικός Οργανισμός Μουσείων
Εικαστικών Τεχνών Θεσσαλονίκης

υλοποίηση

ΜΟΜus-Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης
Συλλογές Μακεδονικού Μουσείου Σύγχρονης
Τέχνης και Κρατικού Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης

Η Μπιενάλε Σύγχρονης Τέχνης Θεσσαλονίκης
συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση
(ΕΣΠΑ - Πρόγραμμα «Κεντρική Μακεδονία»).

συνδιοργάνωση

ΔΕΘ-HeTeXpro

εταίροι

Δήμος Θεσσαλονίκης
Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης

διάρκεια έκθεσης
31 Οκτωβρίου 2025 - 4 Ιανουαρίου 2026

εγκαίνια
31 Οκτωβρίου 2025

προεπισκόπηση και δράσεις εγκαινίων
30, 31 Οκτωβρίου, 1 Νοεμβρίου 2025

τοποθεσίες
Περίπτερα 2 & 3 (ΔΕΘ-HeIexpro)
ΜΟΜus-Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης
ΜΟΜus-Πειραματικό Κέντρο Τεχνών
Δέλτα Καλοχωρίου

οπτική ταυτότητα
studio precarity

αρχιτεκτονικός σχεδιασμός
Y2K Architects

Η πλήρης λίστα των συμμετοχών και
το πρόγραμμα δράσεων της 9ης Μπιενάλε
Σύγχρονης Τέχνης Θεσσαλονίκης θα ανακοινωθούν
τον Σεπτέμβριο του 2025.

9η Μπιενάλε Σύγχρονης Τέχνης Θεσσαλονίκης
 όλα πρέπει να αλλάξουν ^{PN.Σ9}

Η Μπιενάλε Σύγχρονης Τέχνης Θεσσαλονίκης με την 9η διοργάνωσή της επιχειρεί μια νέα θεώρηση του θεσμού και αναδομείται χωροταξικά και εννοιολογικά. Διερωτάται τόσο για το ίδιο το αίτημα του «αλλιώς», όπως φαίνεται να διατρέχει τοπικά, αλλά και παγκόσμια τη ζωή και την τέχνη, όσο και για την αντίληψη, το περιεχόμενο, την ανάγκη και τη σημασία της «αλλαγής» γενικότερα, τώρα, αλλά και σε συνδεόμενα με το παρόν σημεία του παρελθόντος.

Με τον αμφίσημα κρυπτικό τίτλο «όλα πρέπει να αλλάξουν. PNΣ9», σε επιμέλεια της ανεξάρτητης επιμελήτριας και ιστορικού τέχνης Νάντιας Αργυροπούλου, η 9η Μπιενάλε Σύγχρονης Τέχνης Θεσσαλονίκης θα επιχειρήσει να συνδέσει τη ζωή και την τέχνη με τρόπους απρόσμενους, με χιούμορ και επινοητικότητα, με μη διδακτικό αλλά εναλλακτικά παιδαγωγικό και μαχητικά ευφρόσυνο τρόπο, με σημεία αιχμής όσα κρίνουν το παρόν και διαμορφώνουν ήδη το μέλλον, με προσανατολισμό έναν *κόσμο πολλών κόσμων*.

«όλα πρέπει να αλλάξουν. PNΣ9»

Η έκθεση στο πλαίσιο της διερώτησης για όσα «πρέπει να αλλάξουν» καταπιάνεται και με την έξαψη, το δέος, αλλά και τον φόβο που δημιουργεί το επείγον παρόν της Τεχνητής Νοημοσύνης, επιχειρώντας ωστόσο ένα πιο ουσιαστικό απρόσμενο βήμα στην ίδια την έννοια της πολύτροπης, επαναστατικής νόησης πέραν της μπανάλ επίκλησης του τεχνολογικού θαύματος-τραύματος. Η Ριζοσπαστική Νοημοσύνη, το PN στο παράξενο αρκτικόλεξο-δείκτη του τίτλου, συνδυάζεται

6 με τη συντομογραφία Σ9, όπου κωδικοποιείται η λαϊκότεροη εκδοχή *Σαλονίκη* (αντί του Θεσσαλονίκη), έτσι ώστε να ενσωματώνεται στον τίτλο η κατεύθυνση και η απεύθυνση, η δυναμική της προσέγγισης προς και της εκπομπής από την πόλη, έτσι ώστε να επιτευχθεί κατά το δυνατό το *μαζί* της προσωρινής κατοίκησης του χώρου και των συμβόλων της.

Η διοργάνωση συμπεριλαμβάνει διεθνείς καλλιτέχνες με μεγάλο ποσοστό νέων έργων, ψηφιακών και μη, κατ' ανάθεση ειδικά από το MOMus, εντός της συνθήκης και του σκεπτικού της συγκεκριμένης επιμέλειας. Συμμετέχουσες σε αυτήν είναι διαφορετικές κοινωνικές, καλλιτεχνικές και επιστημονικές ομάδες και άτομα, ενώ αναπτύσσεται ως προς κάθε επιμέρους χαρακτηριστικό της (ταυτότητα, χώροι, δράσεις, επικοινωνία, συνέργειες) έτσι ώστε να επιχειρεί και να εμπλέκεται σε όσα ρωτάει ο τίτλος και το περιεχόμενό της.

Στο πλαίσιο της επιμελητικής προσέγγισης και σε συνεργασία με τη διεύθυνση της Μπιενάλε, δύο είναι οι **βασικοί χώροι** που επιλέχθηκαν για την υλοποίηση της, με έμφαση στην αντίθεση και τον διάλογό τους, στο κρίσιμο, συμβολικό μεταίχμιο που ορίζουν από κοινού:

- Κτίρια εντός της Διεθνούς Έκθεσης Θεσσαλονίκης-HeIexpro, όπως τα Περίπτερα 2 & 3 και το κτίριο του MOMus-Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης. Αφενός για τον ιστορικό ρόλο και τον πολυεπίπεδο χαρακτήρα αυτού του τοπόσημου, για τη σχέση του μάλιστα με το παραγωγικό μοντέλο, το φανταστικό και τις κοινωνικο-οικονομικές τελετουργίες της χώρας συνολικά. Αφετέρου για τη μεταβατική φάση στην οποία βρίσκεται το συγκρότημα αυτό επί του παρόντος, αποτελώντας κρίσιμο πεδίο αντιπαραθέσεων και κοινωνικών διεκδικήσεων

7 σχετικά με τον δημόσιο χώρο στην πόλη και τελικά σχετικά με το μέλλον της δημόσιας ζωής της συνολικά.

- Η μοναδική στην Ελλάδα λιμνοθάλασσα Καλοχωρίου, η περιοχή δηλαδή στα δυτικά όρια της πόλης όπως διαμορφώθηκε από προσφυγικούς πληθυσμούς, από τη βιομηχανική ανάπτυξη και από την εμφάνιση του υδροβιότοπου που από τα μέσα της δεκαετίας του '60 διαμορφώθηκε σταδιακά ως αποτέλεσμα της καθίζησης του εδάφους, της υπεράντλησης νερών από υπόγειους υδροφορείς, και της σύγκλησης ποτάμιων και θαλάσσιων νερών. Η λιμνοθάλασσα αυτή αποτελεί μέρος του Εθνικού Πάρκου Δέλτα Αξιού, πεδίου σπάνιας βιοποικιλότητας, συγκατοίκησης παλιών και νέων ειδών, ανθρώπινων και μη, και ιστοριών που επιβεβαιώνουν τη σημασία των συμβιοτικών πρακτικών.
- Το MOMus-Πειραματικό Κέντρο Τεχνών (Αποθήκη Β1, Προβλήτα Α', Λιμάνι Θεσσαλονίκης), όπου θα παρουσιαστεί έκθεση με έργα της φετινής Μπιενάλε Σύγχρονης Τέχνης τα οποία συνομιλούν με την κεντρική θεματική της 6ης διοργάνωσης του Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης και σηματοδοτούν την ουσιαστική συνεργασία της Μπιενάλε 9 με το Φεστιβάλ και σε επιμελητικό επίπεδο.

Η επιμελήτρια της 9ης Μπιενάλε Σύγχρονης Τέχνης Θεσσαλονίκης Νάντια Αργυροπούλου σημειώνει ειδικότερα:

«Ποια είναι αυτά που «πρέπει να αλλάξουν»; Πώς, πότε, από & με ποι@; Είναι ίσως η “βιώσιμη καταστροφή” θεσμών, πρακτικών και τελετουργικών που μας δεσμεύουν αλλοτριωτικά εξίσου σημαντική με τη βιώσιμη ανάδειξη όσων μας θεραπεύουν και ενώνουν; Γιατί μπορούμε να επικαλεστούμε ευκολότερα το τέλος του κόσμου παρά να φανταστούμε, την ανάδυση πολλών

8 κόσμων σε έναν, την πιθανότητα της διαφοροποίησης χωρίς διαχωρισμό για την οποία μιλούν εξίσου ποιητές και επιστήμονες της κβαντικής φυσικής;

Ποια είναι η εξεγερμένη βάση υπεύθυνης συναπόκρισης (response-ability), παρουσίας και μαρτυρίας από την οποία θα προέλθει πιθανά η αλλαγή; Πώς συμμετέχει η τέχνη σε αυτήν αν δεν αποτελεί ισχυρή αίσθηση έλξης προς την εμπυχωτική δύναμη της κοινής ζωής;

Η Μπιενάλε 9 απηχεί ένα κοινό(τοπο), επαναλαμβανόμενο, επείγον και εύθραυστο, πληθυντικό και πανταχόθεν διεκδικούμενο αίτημα/σύνθημα, την ίδια στιγμή που το υποβάλλει στη βάσανο της κριτικής ή καλύτερα στην πρακτική της προσοχής προς αυτό που αναδύεται, στη φροντίδα της μαρτυρίας και κατανόησής του, στην ακρίβεια που είναι αναγκαία για την προσέγγιση και υλοποίηση της πιο συλλογικά δίκαιης εκδοχής του.

Διερωτάται μέσα από όλα τα στοιχεία της για το πώς μπορεί να “γεμίσει” με νόημα μια φράση την οποία επικαλούνται εξίσου κοινωνικοί επαναστάτες και τεχνοφασίστες, διωκόμενοι ακτιβιστές και αυταρχικοί δημαγωγοί, ανταγωνιστικές κοινωνικές τάξεις, και αντιδιαμετρικές συλλογικές εκφράσεις. Με άλλα λόγια, πώς μπορούμε να διεκδικούμε την περιπλάνησή μας στην πολυπλοκότητα του κόσμου, το δικαίωμα στην άρνηση, στη χαρά που είναι αντίσταση, στη ζωή αντί της επιβίωσης, όταν όλα φαίνονται ασφυκτικά προδιαγεγραμμένα, απειλητικά παγιωμένα, συμμορφωμένα, ανελεύθερα, κατακτημένα; Ποια είναι η ριζοσπαστική νοημοσύνη που φτιάχνει (από πάντα), επίμονα, καθημερινά, διαφυγές στο επαναστατημένο έδαφος της αγάπης;

Το εν πολλοίς αμετάφραστο “waywardness” (η απείθαρχη κίνηση) της θεωρητικού και συγγραφέα

9 Saïdiya Hartman, και το έργο της *Wayward Lives, Beautiful Experiments. Intimate histories of social upheaval* εμπνέει ουσιαστικά την έκθεση για τον τρόπο με τον οποίο ανασυνθέτει και αφηγείται τις ιστορίες, την “τρομερή ομορφιά” της καταπιεσμένης και περιθωριοποιημένης μαύρης ζωής στις αρχές του 20ού αιώνα στη Νέα Υόρκη. Εκεί όπου “Μια επανάσταση σε ελάσσονα τόνο (in minor keys) ξεδιπλώθηκε στην πόλη με φορέα τις νέες μαύρες γυναίκες” ενώ μορφές αλληλεγγύης και αγάπης αναπτύχθηκαν έξω από τη σύμβαση και τον νόμο¹.

“Πρέπει να αναγνωρίσουμε ότι ο αγώνας μας για απελευθέρωση δίνεται με τη γλώσσα του φιλελευθερισμού”, σημειώνει σήμερα ο συγγραφέας και ακαδημαϊκός Fred Moten. Πώς μπορεί να είναι ζωτική και ζωογόνα, δραστική και μεταμορφική, ακριβής ως προς την αναφορά και την καταγωγή της αλλά όχι αυταρχική και αποκλείουσα η γλώσσα την οποία έχει οικειοποιηθεί βάνουσα ο γενοκτονικός, αποικιοκρατικός καπιταλισμός, η οικονομία της ελλειμματικής προσοχής και της φρενήρους αναπαράστασης; Πώς μπορεί να εκφράσει το παρά- (το δίπλα και πέρα από) το οποίο βιώνουμε, και να συνδέσει τις εναλλακτικές πολιτικές της απόλαυσης, τον θρήνο της απώλειας, τους παλιούς και νέους αγώνες για κοινωνική ισότητα και δικαιοσύνη, τις από-αναπτυξιακές, περιβαλλοντικά εστιασμένες πρακτικές κοσμοπολιτικής, τις queer προσεγγίσεις φροντίδας, τις ιθαγενείς παραδόσεις και τα αντιαποικιοκρατικά κινήματα, οικο-κοινωνικές

---

1 Με τα λόγια της Hartman: «Οι πράξεις της απείθαρχης κίνησης – οι άγριες σκέψεις, τα παράτολμα όνειρα, οι απροσδιόριστοι διαμαρτυρίες, οι αυθόρμητες απεργίες, η επαναστατική συμπεριφορά, η μη-συμμετοχή, το πείσμα και η ανυποχώρητη άρνηση – πέτυχαν την ανακατανομή της χρείας και της θέλησης και αναζήτησαν μια οδό διαφυγής από το χρέος και το καθήκον στην προσπάθεια να δημιουργηθεί ένα αλλότ(ρ)οπο μονοπάτι», Saïdiya Hartman, *Wayward Lives, Beautiful Experiments: Intimate Histories of Social Upheaval*, W. W. Norton & Company 2019, σ. 237

10 συμμαχίες και τα αλληλέγγυα προτάγματά τους; Πώς μπορεί να δώσει δύναμη επιρροής στο καναρίνι που ειδοποιεί τον μεταλλωρύχο; Πώς μπορεί να εμπνεύσει (χωρίς να χειραγωγήσει) την επιθυμία ώστε να μην αρκείται στο πρόπον και το προτεινόμενο της θανατοπολιτικής;

Κατά κύριο λόγο η έκθεση δεσμεύεται, μέσα από την οπτική συχνότητα των έργων της, τις συναρθρώσεις, τις εμπλοκές και αντιθέσεις της, στην εξερεύνηση εναλλακτικών συγγενειών σκέψης, στην πιθανότητα ρηξικέλευθων αλλαγών και απελευθερωτικών διαφοροποιήσεων, στα είδη συλλογικής δράσης, ετοιμότητας και ριζοσπαστικής συμπονητικής που δεν εξομοιώνουν και δεν απομειώνουν τα πράγματα, στη μικρή κλίμακα που αλλάζει από τα κάτω και από μέσα τον κόσμο, στις ιστορίες καθημερινής απείθειας, αντίστασης, αγάπης, διαφυγής, ποιητικής.

Υλοποιώντας εκδοχές αυτού που έχει αναγνωριστεί ως *αισθητική του σαστίσματος* (*aesthetics of bewilderment*), η οποία φέρνει μαζί απόλαυση και διερώτηση, frictions (τριβές) όσο και fictions (μύθους), θόλωμα και διαύγεια, αισθητηριακή συμμετοχή αλλά και την απόσταση της κριτικής μυθοποιητικής (*critical fabulation*) της Saïdiya Hartman, η 9η Μπιενάλε Σύγχρονης Τέχνης Θεσσαλονίκης αναπνέει έναν αέρα ζωντανεμένο από την πιθανότητα της επίμονης συνάθροισης, της ατίθασης σύναξης, της αισθητικής κοινωνικότητας».

Υπό τη διεύθυνση της Θούλης Μισιρλόγλου, καλλιτεχνικής διευθύντριας του MOMus-Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης που είναι και ο φορέας υλοποίησης της διοργάνωσης, η 9η Μπιενάλε Σύγχρονης Τέχνης Θεσσαλονίκης σχεδιάζεται με συνδιοργανωτή τη ΔΕΘ-HeIexpro και εταίρους τον Δήμο Θεσσαλονίκης και το Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης.

11 Επιμέρους δημιουργικές συνεργασίες, συμπράξεις και χώροι θα αναγγελθούν μαζί με τη λίστα των συμμετεχόντων και το όλο πρόγραμμα δράσεων τον ερχόμενο Σεπτέμβριο.

Η Μπιενάλε Σύγχρονης Τέχνης Θεσσαλονίκης συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΣΠΑ – Πρόγραμμα «Κεντρική Μακεδονία»).

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗΣ

Στοιχεία της διοργάνωσης

Επιμέλεια: Νάντια Αργυροπούλου

Διεύθυνση: Θούλη Μισιρλόγλου

Διοργάνωση: MOMus-Μητροπολιτικός Οργανισμός Μουσείων Εικαστικών Τεχνών Θεσσαλονίκης

Υλοποίηση: MOMus-Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης – Συλλογές Μακεδονικού Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης και Κρατικού Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης

Συνδιοργάνωση: ΔΕΘ-HeIexpro

Εταίροι: Δήμος Θεσσαλονίκης, Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης

Διάρκεια έκθεσης:

31 Οκτωβρίου 2025 – 4 Ιανουαρίου 2026

Εγκαίνια: 31 Οκτωβρίου 2025

Προεπισκόπηση και δράσεις εγκαινίων:

30, 31 Οκτωβρίου, 1 Νοεμβρίου 2025

Τοποθεσίες: Περίπτερα 2 & 3 (ΔΕΘ-HeIexpro), MOMus-Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης, MOMus-Πειραματικό Κέντρο Τεχνών, Δέλτα Καλοχωρίου

Οπτική ταυτότητα: studio precarity

Αρχιτεκτονικός σχεδιασμός: Y2K Architects

Βοηθός επιμελήτριας: Έβελυν Ζέμπου

Χρύσα Ζαρκαλή, Τμήμα Τύπου, Δημοσίων Σχέσεων
& Επικοινωνίας MOMus

press@momus.gr

τ. 2310 566717 (εσωτ. 118)

κ. 6945114343

International Press

Stephanie Bailey, Communications and
Curatorial Advisor

internationalpress@momus.gr

www.thessaionikiennale.com

fb @ThessaionikiBiennale

ig @thessaionikiennale

yt @thessaionikiennalecom

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Κεντρική Μακεδονία

ΟΡΓΑΝΩΣΗ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ - ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

MOMus

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΜΟΥΣΕΙΩΝ ΕΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ - ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

MOMus

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΜΟΥΣΕΙΩΝ ΕΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΜΟΥΣΕΙΟ
ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΤΕΧΝΗΣ-
ΣΥΛΛΟΓΕΣ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΤΕΧΝΗΣ
ΚΑΙ ΚΡΑΤΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

ΣΥΝΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ

ΕΤΑΙΡΟΙ

ΔΗΜΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΦΕΣΤΙΒΑΛ
ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Όλα πρέπει
να αλλάξουν
ΡΑΧΣΘ